Του ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ Χ. ΛΙΑΝΟΥ-ΛΙΑΝΤΗ*

Το γραφείο του ήταν λιτό και οι βιβλιοθήκες γεμάτες με ελληνικά βιβλία ιστορίας και φιλοσοφίας. Διάβαζε τον Θουκυδίδη από το πρωτότυπο αλλά και από τη μετάφραση του Ελευθερίου Βενιζέλου. Μοναδική διακόσμηση στον τοίχο μία φωτογραφία της προτομής του Πλάτωνος, του φιλοσόφου που αγάπησε βαθιά.

«Ο Πλάτων ήταν ο σπουδαιότερος στοχαστής, απαράμιλλος κατ' εμέ· και ήταν, επίσης, δεξιοτέχνης στο λογοτεχνικό ύφος. Ποιητής. Είναι πολύπλοκος αλλά υπέροχος. Στο κεντρικό του έργο, την "Πολιτεία", κάθε πρόταση είναι ένας θησαυρός, γεμάτος σοφία και οξυδέρκεια», έλεγε σε μία συνέντευξη, απολογισμό της ζωής του.

Μεγαλωμένος με την παραδοσιακή θρησκευτική εκπαίδευση των Εβραίων της Πολωνίας πέρασε γρήγορα στη μελέτη των κειμένων που προσπαθούσαν να συγκεράσουν τη μαρξιστική θεωρία με το κίνημα του Σιωνισμού και στο κατώφλι της ωριμότητας η σκέψη του αιχμαλωτίστηκε από το μεγαλείο της αρχαίας ελληνικής φιλοσοφίας.

Τον συγκίνησε η ποικίλη δράση των στοχαστικών προσαρμογών και έγινε εμβριθής ερευνητής της ελληνικής γραμματείας.

Οταν στα μέσα του 20ού αιώνα –έπειτα από πολλές γενεές– ο εβραϊκός λαός απέκτησε εθνικό κέντρο, η οντολογική του ταυτότητα ήταν συνυφασμένη με την έννοια της διασποράς, εμπεριέχουσα πληθώρα τοπικών παραδόσεων, που ζητούσαν τη σύνθεση στην προοπτική ενός νέου έθνους-κράτους.

Η σύνθεση που προέκυψε εντός του Ισραήλ είχε, φυσικά, ως κοινό παρονομαστή την εβραϊκότητα τόσο ως θρησκευτική όσο και ως εθνική ταυτότητα· αλλά σε αυτή τη σύνθεση συνέβαλε η εξαιρετική και βαθιά γνώση του ελληνικού πολιτισμού από την αρχετυπική μορφή Ιουδαίου πολιτικού και στοχαστή, του Δαβίδ Μπεν-Γκουριόν. Ο επονομαζόμενος «πατέρας του Ισραήλ» εντρύφησε στα ελληνικά γράμματα, μέσω της μελέτης της πλατωνικής φιλοσοφίας και των μεγάλων ιστορικών. Ωστόσο, μη ικανοποιούμενος από τη μεταφραστική απόδοση των κλασικών έργων, έμαθε σε αρκετά προχωρημένη ηλικία την ελληνική γλώσσα προκειμένου να έχει τη δυνατότητα ανάγνωσής τους από το πρωτότυπο. Πράγματι, η ελληνομάθειά του έφθασε σε τόσο υψηλό επίπεδο, ώστε προέβαινε σε κριτικές παρατηρήσεις ακόμη και για την απόδοση των κλασικών έργων στη νεότερη ελληνική.

Phoca PDF

Σε συνομιλία του το 1959 με ελληνική αποστολή στο Ισραήλ ανέφερε: «Είδα πολλές μεταφράσεις του Θουκυδίδη και όλες διαφέρουν. Παρατήρησα το ίδιο και για τον προσφιλή σε εμένα Πλάτωνα. Το πιστεύετε ότι έμαθα την αρχαία ελληνική μόνο και μόνο για να διαβάσω τους αρχαίους Ελληνες συγγραφείς στο πρωτότυπο και για να μάθω τι ακριβώς λένε; Εχουμε, μάλιστα, και εβραϊκή μετάφραση του Πλάτωνος, η οποία δεν αποδίδει το πνεύμα του κειμένου».

Στις 9 Μαρτίου 1960 ο Μπεν-Γκουριόν αναγορεύθηκε επίτιμος διδάκτορας της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Brandeis των ΗΠΑ. Εκεί, απευθυνόμενος σε ακροατήριο 3.000 κορυφαίων επιστημόνων, διπλωματών και κρατικών αξιωματούχων, ανέπτυξε εισήγηση με θέμα «Επιστήμη και Ηθική: Η Συνεισφορά της Ελλάδας, της Ινδίας και του Ισραήλ», όπου σημείωσε τα εξής:

«Θα αδικούσαμε την πραγματικότητα αν υποστηρίζαμε ότι το μεγαλείο της αρχαίας Ελλάδος περιοριζόταν αποκλειστικά στα πεδία του ωραίου και της διανόησης. Στα έργα του Πλάτωνος, του Αριστοτέλους και του Πλωτίνου, συναντούμε έναν βαθύ πόθο για το αγαθό και το δίκαιο. Θα αδικούσαμε, επίσης, την πραγματικότητα εάν λέγαμε ότι το μεγαλείο του αρχαίου Ισραήλ εμφανιζόταν μόνον στα θρησκευτικά και ηθικά μηνύματα των προφητών του. Τα βιβλία της Αγίας Γραφής πλημμυρίζουν από μεγαλειώδη ομορφιά και βαθιά σοφία. Είναι αλήθεια, όμως, ότι το κέντρο βάρους της ελληνικής μεγαλοφυΐας βρισκόταν στη σφαίρα της τέχνης και της φιλοσοφίας, καθώς το κέντρο βάρους της βουδιστικής διδασκαλίας οριζόταν από την απελευθέρωση του ατόμου από τον πόνο και τα δεινά. Στους προφήτες του Ισραήλ το κεντρικό θέμα ήταν η υπεροχή της θρησκευτικής και ηθικής συνείδησης».

Τον Νοέμβριο του 1950 με μία κίνηση υψηλού συμβολισμού αποφάσισε το πρώτο ταξίδι του ως πρωθυπουργού του Ισραήλ να είναι στην Ελλάδα. Εμεινε στη χώρα μας είκοσι ημέρες σε μία επίσκεψη που χαρακτηρίστηκε ιδιωτική, δεδομένου ότι εκείνη την εποχή τα δύο κράτη δεν είχαν επίσημες διπλωματικές σχέσεις. Στην Αθήνα επισκέφθηκε ένα από τα μεγάλα παλαιοβιβλιοπωλεία και ζήτησε έργα των αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων Ιάμβλιχου, Πρόκλου και Ευσεβίου. Επειτα από αυτό, συναντήθηκε με τον τότε πρωθυπουργό, Σοφοκλή Βενιζέλο. Ο Βενιζέλος καλωσόρισε τον ομόλογο του με τον εβραϊκό χαιρετισμό «σαλόμ» και ο Μπεν-Γκουριόν απάντησε στα ελληνικά «ειρήνη». Ομως, το ταξίδι του ήταν κυρίως ευκαιρία περιήγησης σε τόπους παλαιών άθλων, αναζητώντας την ύλη των εννοιών και τον αντίλαλο των φθόγγων της Ιστορίας. Για τούτο βρέθηκε στον Μαραθώνα, στην Κόρινθο, στο Αργος, στην Τίρυνθα, στις Μυκήνες και στην Επίδαυρο. Η στενή σχέση του Μπεν-Γκουριόν με τον ελληνικό πολιτισμό και την ελληνική γλώσσα τον οδήγησε σε μία βαρύνουσα επισήμανση λίγο πριν από το τέλος της ζωής του: «Ισως πολλά πράγματα θα ήσαν διαφορετικά στην ιστορία μας και στην ιστορία του πολιτισμένου κόσμου, αν απλώς εκείνοι από τους λογίους μας που γνώριζαν ελληνικά είχαν μεταφράσει τα έργα του Σοφοκλέους, του Θουκυδίδη, του Πλάτωνος και των άλλων σπουδαίων στοχαστών της Ελλάδος, την ίδια περίοδο που τα ιερά μας βιβλία μεταφράζονταν στα ελληνικά».

* *Ο κ. Ευστάθιος Χ. Λιανός-Λιάντης είναι ειδικός γραμματέας Θρησκευτικής και Πολιτιστικής Διπλωματίας του υπουργείου Εξωτερικών, ειδικός απεσταλμένος για*

Phoca PDF

την Καταπολέμηση του Αντισημιτισμού και την Προάσπιση της Μνήμης του Ολοκαυτώματος.

ΠΗΓΗ: ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 11.8.2019

Phoca PDF